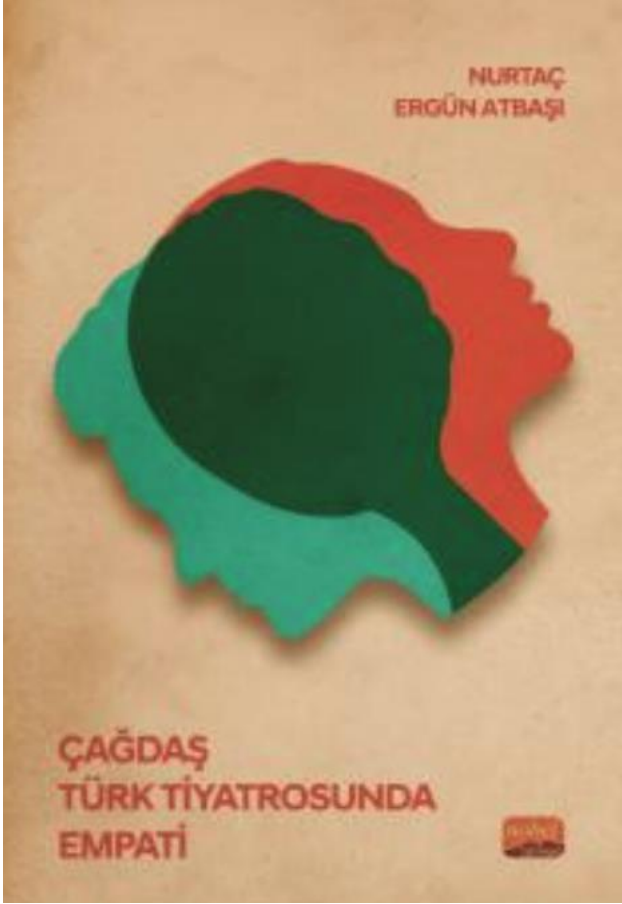

Nurtaç Ergün Atbaşı, Çağdaş Türk Tiyatrosunda Empati, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Yasamin GHOLAMRAHMANI*

XX. Yüzyılın son çeyreğinde hız kazanan ve günümüzde gittikçe yaygınlaşan disiplinlerarası çalışmaların ağırlık kazandığı alanlardan biri de edebiyat bilimidir. Yazınsal metinler; farklı disiplinlerin ışığında metinlerin yeniden yorumlanması ve değerlendirilmesi amacıyla sosyal ve beşerî bilimlerin yanı sıra pozitif bilimlerin inceleme yöntemleriyle değerlendirilmeye başlanmış; metinlerin yapısal tahlili yanında derin okumaya olanak tanıyan özgün yaklaşımlar geliştirilmiştir. Hacettepe Üniversitesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Nurtaç Ergün Atbaşı tarafından kaleme alınan Çağdaş Türk Tiyatrosunda Empati adlı çalışma bu bağlamda dikkat çeken akademik bir yayındır.

Çalışmanın odak noktası, empatinin çağdaş Türk tiyatrosundaki rolünün belirlenmesidir. Bu bağlamda çalışmada öncelikle empatinin geçmişten günümüze doğru kavramsal doğuşu ve değişimi, edebiyat sahasındaki konumu ve edebi eserlerin anlamlandırılmasındaki işlevselliğine dair kuramsal bilgilere yer verilmiştir. Çalışmada, psikoloji ve edebiyat bilimlerinin kavrama dair temel kaynaklarından hareketle aktarılan ve değerlendirilen bilgilerin ardından empatinin bir kavram olarak doğuşundan günümüze dek süren serüveni ve kavram alanındaki farklılaşma ve dönüşümler aktarılmıştır.

Ergün Atbaşı'nın eseri ön söz, giriş, sonuç ve kaynakça dışında sırayla "Einfühlung Düşüncesi ve Kuramı", "Empatinin Bugünü", "Yazınsal Metinlerin Anlamlandırılmasında Empatinin Rolü" ve "Tiyatro Oyunlarına Empatik Bakış" başlıklı dört ana bölümden

oluşmaktadır. Bahsi geçen dört ana bölümden ikinci ve dördüncü bölümlerde ele anılan hususları niteleyen kapsayıcı alt bölümler bulunmaktadır.

Yazar; kitabın ön sözünde çalışmanın amacından, araştırmacılara sunabileceği katkılardan; empatinin farklı disiplinlerdeki farklı tanımlarının yanında empatinin edebiyatla olan bağı, bahsi geçen bu bağın önemi ve ana hatlarıyla eserin bölümlerinden bahsetmiştir. Kitabın girişinde empati sözcüğünün kökeni, kapsam alanı ve arka planı hakkında okur için önemli, anahtar mahiyetinde olan hususlardan söz edilmiştir. Yazarın girişe yerleştirdiği bu anahtarlar bilhassa Einfühlung kavramı ve empatinin bugününün ele alındığı birinci ve ikinci bölümler için önemli bir arka plan hazırlamıştır.

Kitabın "Einfühlung Düşüncesi ve Kuramı" başlıklı birinci bölümünde "Einfühlung'un Tarihi ve Gelişimi" başlıklı bir alt bölüm mevcuttur. Yazar bahsi geçen bu bölümde on dokuzuncu yüzyıldan itibaren sanatın psikolojik yönden sorgulanmasının önemine vurguda bulunurken günümüzde empati kavramına kaynaklık eden Einfühlung kavramını, doğuşundan felsefi ve estetik bağlamda kullanmasına değin farklı yönlerden ele alıp tanımlamıştır. Ergün Atbaşı, "Einfühlung'un temelini oluşturan düşüncelere ve düşünörlere ana hatlarıyla değinmek empati kavramının geçirdiği süreç hakkında fikir vermektedir." (2022, s. 7) şeklindeki ifadesinde Einfühlung kavramının temelini inmenin önemini vurgulamıştır. Yazar ayrıca Einfühlung düşüncesini temelden kavrayabilmenin önemli şartlarından biri olarak empati-empati ilişkisini öne sürerken bu ilişkinin irdelenmesinin önemini ortaya koymuştur.

Kitabın "Empatinin Bugünü" başlıklı ikinci bölümü sırasıyla "Empati Kuramının Bileşenleri", "Bilişsel Empati", "Duygusal Empati", "Empati ile İltisli Diğer Kavramlar", "Aşamalı Empati Sınıflaması" ve "Kişiler Arası İletişimin Empati

* Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı, Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara/Türkiye, e-posta: yasaminrahmani@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6623-6185

ile Bağ” başlıklı altı alt bölümden oluşmuştur. Her bölüm içerisinde başlıklarla ilintili hususların üzerinde durulmasının yanı sıra empatiyle ilintili başlıca terimler, tanımlar, araştırmacılar ve kaynaklardan bahsedilmiştir. Ergün Atbaşı, empatik sürecin karışık ve çok yönlü olduğunu belirttiği “Empatik sürecin çok karışık ve çok yönlü yapısı, empatinin gelişigüzel ya da tesadüfi bir tepki olmadığı gerçeğini de kanıtlar niteliktedir.” (2022, s. 26) şeklindeki ifadesinde esasen ikinci bölümde empatinin hemen her yönüne titizlikle eğilmenin nedenini de ortaya koymuştur.

Eserin üçüncü bölümü “Yazınsal Metinlerin Anlamlandırılmasında Empatinin Rolü” başlığını taşımaktadır. Yazar bu bölümde yazınsal metinlerin anlamlandırılmasında empatinin üstlendiği rolün önemine çeşitli yönlerden eğilmiştir. İnsan ve iletişim açısından edebiyatın özüne vurguda bulunan Ergün Atbaşı, empatiyi bu bağlamda yazınsal eserin yorumlanmasında önemli bir odak noktası olarak değerlendirmiştir.

Eserin “Tiyatro Oyunlarına Empatik Bakış” adlı dördüncü bölümünde modern Türk edebiyatının usta kalemlerinden tiyatro türünde dört metin dört alt başlık altında ele alınmıştır. Bu metinler sırayla Melih Cevdet Anday’ın Mikado’nun Çöpleri, Haldun Taner’in Fazilet Eczanesi, Adalet Ağaoglu’nun Çatıdaki Çatlak ve Turan Oflazoğlu’nun IV. Murat adlı eserleridir. Ergün Atbaşı çalışmasında tiyatro türünü seçmesinin nedenini, “Bu çalışma kapsamında empatinin yazınsal metinlerin yorumlanmasında kullanılabilir bir araç oluşunu göstermek adına tiyatro türü tercih edilmiştir.” (2022, s. xi) şeklinde ifade etmiştir. Dördüncü bölümü önceki bölümlerde ele alınan bilgiler ışığında okumak, incelenen eserlerin empatik yönden değerlendirilmesine ve yorumlanmasına yeni bakış açısı katmaktadır. Ele alınan her dört tiyatro yapıtı empatinin çeşitli boyutlarını açıklar nitelikte olması yönünden ayrıca önem taşımaktadır.

Eserin sonucunda empatinin yazınsal eserlerde çok katmanlı bir yorumlamayı beraberinde getirdiğine vurguda bulunurken yazarın üretim ve okurun alımlama aşamasında doğrudan varlık gösterdikleri empatik sürecin öneminden söz edilmiş, son bölümünde ele alınan dört tiyatro oyunundaki birbirinden farklı empatik duyarlılığın rolünden bahsedilmiş ve bu eserlerdeki başarılı kurgunun kişiler arası iletişimin önemli bir parçası olan empatinin konumuna dikkati çekilmiştir. Ergün Atbaşı, bu eserinde bir yandan felsefi ve estetik yaratıların anlamlandırılması ve değerinin sorgulanmasında psikoloji merkezietinde empatinin önemini irdelerken diğer yandan empatinin doğuşunu, temellerini ve günümüze ulaştığı şeklini ortaya koymuştur.